

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna številka 150 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 250 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Pred našim prvim izobraževalnim tečajem.

Učiteljstvo, združeno v našem poverjenstvu, priredi svoj samoizobraževalni tečaj, ki bo trajal od 25. do 31. avgusta t. l.

Ta tečaj je priča, kako stremi za razširjenjem svojega znanja in je dokaz, kako ceni znanje. Povedati je treba to vsem, ki so videli v naših opazkah o »akademski« izobrazbi nekako omalovaževanje znanosti kot take, omalovaževanje osebe, ki so dosegle akademsko izobrazbo.

Ne! Obsodili smo le tako znanost, ki hoče postati sama sebi namen. Taka znanost je brez pomena, ker ni v službi človeštva in ker se skriva pod njo najčistejši osebnostni, koristolovski namen nje apostola. Znanstveniki, ki iščejo sebe namesto velike, čiste resnice, nimajo svete ničesar povedati in so samo sleparji javnosti. Nasprotniki, škodljivci so vede same, ker jo ponižujejo in diskreditirajo. Namesto iskanja resnice goje umazane spekulacije, ki so danes sprilič ogromnega razvoja prirodnih ved in vsestranskega specializiranja toliko lažje.

Drugo vprašanje je, ali je res takozvana akademska izobrazba višek vse znanosti. Univerza skuša zbrati vse znanstvene izsledke, ki jih je človeštvo doseglo. S tem je dano njeno poslanstvo, ki ji ga ne odreja nihče. Kdor hoče pokazati v znanosti pot še naprej, si mora kolikor toliko prisvojiti vse ono, kar je človek že razkril. Pri tem delu je vseučilišče tako velikega pomena, da ga ne more utajiti najhujši reakcionar.

Toda pomenjalo bi teptati znanost samo, njeno svobodo, njen razvoj, ako bi jo uradno upregli in ji določili poti, po katerih sme. Z drugo besedo: znanost so vendarle ustvarjali poedini duhovi, čisto tudi vsej uradni dovoljeni »znanosti« na kljub. Razvoj znanosti se ni omejeval na poedine slove, ampak je šel suvereno preko vsega obstoječega. To je namreč dano že v njegovi namenu samem, v naravnem namenu vede, da koristi vsemu človeštvu brez ozira na družabni ustroj. Le tako more dobiti veda oni veliki sijaj, ki ji gre po pravici.

Daneš vidimo, da se ne išče akademska izobrazba radi idealnih ciljev, koristiti človeštvu, temveč radi trde borbe za obstanek. To se ne da utajiti. Če pa se išče taka izobrazba zgolj radi udobnejšega življenja, radi ugodnosti, radi družabne pozicije in moči, kdo bo imel pred njo ono spoštovanje, ki ga ima pred nesebičnim, altruističnim raziskovanjem naravnih zakonov? Ni hče se ne roga čistemu stremelju po dosegi znanja, tudi če ne nosi visokoletečega naslova »akademsko«, smešno pa je snobistično teženje učiteljstva, ako gre za akademsko izobrazbo zgolj radi privilegijev in radi ničesar drugega. Ako nam imajo višje pedagoške šole proizvajati take »še tovariše«, potem bomo imeli od teh šol več škode kot dobička. Tudi to moramo enkrat naravnost povedati.

Znanost je velikega pomena za človeka in silno posega v tok njegove usode. Toda znanje ne sme še poglabljati prepado med ljudmi. Znanje ne sme ustvarjati nove, sovražene aristokracije, temveč mora pomagati izenačevati nas, nivalirati družbo.

Nikdar ne bo znanost boljše vršila te naloge kakor tedaj, če bo služila vsemu človeštvu namesto poedincem, kakor se godi danes. Več je vredno znanje, ki je postalo splošna last in ki pomaga človeku lažjati življenje in borbo za obstanek kakor vsi zakladi, zakopani v mrtvih knjižnicah in zavodih. Zakaj v središču vsega je in ostane samo človek!

Vnovič pozivamo učiteljstvo, da svoje znanje poglobi, da se resno loti samoizobraževalnega dela. Pozivamo pa ga pod pogojem, da svojega znanja ne smatra za dekoracijo, s katero se razlikuje in odlikuje pred drugimi, ampak da ga da ljudstvu. Tečaj bo razpravljal o vzgoji in šoli, o vprašanjih, ki so pereča. Že izmenjava misli o tem je med nami potrebna in koristna. Prepričani pa smo, da bo marsikdo pridobil za delo v javnosti. Učitelj je posredovalec med znanostjo in njeno uporabo v širokih ljudskih plasteh, zato si mora biti na jasnem o vprašanjih vzgoje in šole. Doba, ki se nagiba zatonu, je vse preveč malikovala intelektualizmu. Preveč je učila in premalo učila živeti. Premalo je oblikovala človeka v zdravega, polnovrednega, dobrega uda družbe, premalo je iskala njegovo srečo. Ni videla naravnih

vrednost, samo varljivi fantom uživanja je čarala v zrak in poniževala človeka do živali. S tem je vrgla sovraštvo v množice ter jih razprla. Sam učitelj se je ljudstvu odtujil in šola se je oddaljila od življenja. Prepada je zazijal med narodom in eno najpotrebnejših njegovih ustanov, in težke posledice sta začutila oba, ljudstvo in tisti, ki bi moral biti njegov pravi učitelj in voditelj.

Vsi čutimo to, a je prvič, da se tovariško, prijateljsko pomenimo med seboj o vsem. Nove vzgojne naloge nas čakajo, novo mladino hočemo vzgojiti, preurediti moramo današnjo šolo v praktično delovno šolo, ki bo pravičnejša našemu kmetškemu narodu, poživiti hočemo ljubezen učiteljskega do tega naroda. Naše tovarišice imajo pred seboj obširno polje, dvigniti šoli odrasla dekleta, svetovati jim in voditi jih, da bodo kdaj razumne, vrle žene in matere, nosilke sreče in kreposti v naših kmečkih in delavskih rodbinah. To niso majhni cilji. Vredni so truda in boja, vredni so ognja najboljših med nami. Zato je potrebno, da že pridemo skupaj, da se razgovorimo.

In je potrebno, da gremo potem na delo, poživljeni in s postoterjenimi močmi.

Zadavrski.

Podrobni spored za prvi učiteljski izobraževalni tečaj v Ljubljani.

Veliko število priglasenih. — Tečaj bo temelj vsemu bodočemu sistematičnemu delu. — Lepa udeležba in zanimanje s strani učiteljic. — Konstituiranje potrebnih stalnih odborov za vodstvo samoizobraževalne akcije v šolskem letu 1927/28.

Poverjeništvo javlja vsem priglasencem, da se vrši izobraževalni tečaj v dneh od 25. do 30. avgusta 1927 po sledečem sporedu:

Četrtek 25. avgusta: Organizacija učiteljske samoizobrazbe. (A. Hreščak).

Petek 26. avgusta: Nравstvena vzgoja. (J. Pahor).

Sobota 27. avgusta: Kmetška delovna šola. (J. Dolgan).

Nedelja 28. avgusta: Skupen izlet.

Ponedeljek 29. avgusta: Izvenšolsko delo učiteljic. (J. Ahtikova).

Priprava učiteljice za izvenšolsko delo. (M. Umbergerjeva).

Torek 30. avgusta: Metoda izvenšolskega dela. (M. Dolganova).

Gospodinjstvi tečaji. (Sušnikova).

Torek 30. avgusta: Poslovilni večer.

Predavanja in diskusije vsak dan od 9. do 12. ure in od 16. do 18. ure.

Vodstvo samoizobraževalnega tečaja je poverjeno sledečim odborom:

I. Osrednji odbor za samoizobrazbo v šolskem letu 1927/28. je sestavljen sledeče: Tov. Alojzij Hreščak, Jože Pahor, Vilko Mazi, Janko Polak, Josip Dolgan, Rudolf Mencin, Milka Umbergerjeva, Josipina Ahtikova, Leopoldina Kosova, Angela Vodetova, Marija Pleškova. Zastopnik poverjenstva v tem odboru je tov. Rudolf Mencin.

II. Administrativni pripravljalni odbor za tečaj od 25.—30. t. m. v Ljubljani:

Tov. Mira Engelmanova, predsednica; Janko Polak, preds. namestnik; Albin Smole, tajnik ter zastopnika poverjenstva tov. Josip Kobal in Rado Grum.

III. Tehnično vodstvo tečaja je poverjeno sledečim tov. in tovarišicam:

tuj trg in grad, tuj ves je kras, oh naši so samo grobovi.

Narodno zavedno učiteljstvo v Julijski Krajini zgineva z brzino solnčne svetlobe. Dnevno beže s teptane rodne grude in sedaj nas je tu že do 100 »pravno brezdomovinskih izbeglice«, ki štejemo kontraktualne polplačice in s srahom gledamo v svojo bodočnost z upanjem, da nam poreče rodna mati odrešena domovina: »Oddajni se otrok moj je ukradene hčeric, ker si truden naporov in bičanja na potujčeni zemlji!« Dnevno se odpirajo grobovi; za vzornim značajem Možina je odšel naš starosta Tomaž — najstarejša korenika —; ostanejo le oni, ki oblačijo črne srajce in s tem črne svoje značaje, a redijo se tudi njih vrste, ker prihajajo gospodarji iz južne Italije, ki znajo naše malčke bolj asimilirati — veliki domovini. Pobratima draga izza mladostnih let, blagoslovljen bodi Vajin grob, saj je lepše življenje v njem, nego trpljenje prodanih duš na njem »Na potujčeni zemlji!«

V našem »Učiteljskem listu« v Julijski Krajini sem pisal leta 1923. o našem Tomažu Jugu daljše vrste.

Zlat, kremenit značaj je naš Tomaž. Neomahljiv, veren do občudovanja in spoštovanja od vseh, ki poznamo vrline tega plemenitega srca in darove njegovega vedrega duha. Naši vrli Solkanci ga tudi ljubijo kot svojega vzornega učenika in največjega do-

Poverj. Andrej Skulj, Alojzij Hreščak, Josip Dolgan, Josipina Ahtikova.

Vse informacije glede prehrane, stanovanja itd. daje administrativni pripravljalni odbor (glej točko II.).

V splošnem veljajo sledeča navodila: Prihod udeležencev tečaja v Ljubljano je določen na dan 24. avgusta.

Vsak udeleženec(ka) naj se še isti dan javi pri pripravljalnem odboru v pisarni poverjenstva (Učit. tiskarna) od 14. do 21. ure. Prijave bosta sprejemala tovarišica ga. Mira Engelmanova in tov. Albin Smole. Za poznejše prijave poverjeništvo ne prevzame nikake obveznosti. Stanovanje za tovariše je v Akademskem kolegiju, za tovarišice pa v Invalidskem domu. Hrano imajo vsi udeleženci, (kateri nimajo že sami preskrbljene) v Uradniški menzi, Sv. Petra cesta (v poslopju hotela Tratinik) in velja celodnevna prehrana (brez zajtrka 13 Din, z zajtrkom 15-50 Din).

Vsa ostala podrobnejša navodila dobi vsak posameznik(ica) dostavljena po pošti. Eventuelne informacije dobite na dan zglasitve.

Doslej se je javilo osebno oziroma potomo društva 101 udeležence, in sicer 44 tovarišev in 57 tovarišic, ki se tečaja sigurno udeležijo, dasi nekatera društva še niso javila udeležbe. Javljenih odnosno predlaganih pa je mnogo več in bo vodstvo tečaja nominiralo one, ki bodo prišli v pošte.

Udruženje jugoslovenskega učiteljstva — poverjeništvo Ljubljana, dne 16. avg. 1927. Andrej Skulj poverj. Josip Kobal, tajnik.

brotnika, saj so hodili vsi k njemu v šolo. Sreče se mi zmečča, ko slišim njegov nauk v sedanjih težkih dneh narodnega trpljenja: »Ostanite zvesti veri svojih očetov in besedi svojih mater!«

V slavnostnem govoru ob praznovanju petdesetletnice goriškega učiteljskega društva 8. julija 1923 sem povdarjal njegovo organizatorično delo v našem stanu. Natisnjen je v »Učiteljskem listu«.

Za štirinajst let je brezobzirna smrt skrajšala moje voščilo. A delo Tvoje je večje nego smrt, nepozabni Tomaž! Delo Tvoje je pomnožilo to število s samim seboj in 14 × 14 + 4 = 200. Preko dve stoletji bo Tvoje delo živelo pod Sv. goro v Solkanu in Tvoj spomin z njim, a naš kmet bo še govoril sladko materino govorico, ker narod ne izumrje, vsled našega šolskega dela — živi večno. Ker si učil petdeset let ljubiti dom in rod, bo imel ta po svoji na videz potujčeni zemlji petstoletni hod.

Kot enosredsedesetletni starček je pisal našemu društvu ob petdesetletnici med drugim sledeče doslovne besede: »Voščim in želim vam še nadalje sedanje edinosti in sloge, da bode naše petdeset let staro učiteljsko drevo še nadalje košasto rastlo ter svoje veje izobrazbe in omike blagodejno razširjalo v dušno in telesno, časno in večno srečo si želečega človeštva. V edinosti in slogi je življenje in moč, nasprotno razpad in pogin.«

Izvenšolsko delo učiteljic.

Zdi se, da je govorila tovarišica gđe. Godčeva v imenu pretežne večine slovenskih učiteljic; sicer ne formalno, pač pa meritorno.

Prav je, da premišljamo o vzrokih indolence učiteljic z ozirom na njihovo izvenšolsko in organizatorično delo, ker spoznamo vzroke nam bo dalo v roku sredstva za njihovo izločenje. Toda čas hiti, in nič ne bi bilo neumestnejše od volje, priklicati na itak neveselo obzorje še neprodirne megle splošne akademije vseh mogočih pro in kontra razlogov za intenzivnejše izvenšolsko delo učiteljic.

O da! Vzrokov je mnogo, premnogo! Kriva je ženska narava, kriva predizobrazba, organizacija, osebna brezbriznost, prezaupenost, moški tovariši, okolica itd. itd. V vseh teh olajševalnih okoliščinah bi pa dognala izčrpna diskusija gotovo tudi oteževalne. Vsaka stvar ima svojo dobro in slabo stran. Ni luči brez teme in čim jačja svetloba, tem večja tema.

Duleč od rekriminacij! Čisto odvisno nam je vprašanje, kje je večja krivda, kje manjša in kje je sploh ni. Izpraševanje vesti za preteklost naj opravi vsakdo samostojno. Nočemo, da bi včerajšnji grehi obteževali tehtnico bodočnosti!

Eno samo je važno in naj prevpije morje indolence v preteklosti: Brez učitelje ni mogoča kulturna misija slovenskega učiteljstva, ni mogoča demokratizacija izobrazbe in ni mogoča reforma današnje, ljudstvu tuje učilnice v vzgojevalnico!

Mislím, da o tem diskusija ni potrebna. Če bi še nadalje skoroda tričetrtinski kontingent slovenskega učiteljstva bojkotalo vitalno nalogo slovenske ljudske kulture, stoji učiteljska organizacija brezdomno pred popolnim polomom svojega prosvetnega poslanstva.

Brezpomembni bi bili rezultati o krivdi in nekrivdi v trenutku, ko prejšnja organizacija zavest dolžnosti do ljudstva, v kateri rega službo je postavljena. Od tega trenutka dalje postaja pa sodelovanje učiteljic v izvenšolskem prosvetnem in vzgojnem delu tudi življensko vprašanje organizacije same.

Tako pojmovano, zahteva to vprašanje čisto svojevrstne razprave. Izvenšolsko delo tovarišic je le del splošnega kulturnega dela vsega učiteljstva. Zato se mora obravnnavati le v tej zvezi, v splošnem okvirju. Skupno nam je, da se poglobimo v bistvo tega dela, ter sestavimo na podlagi tega spoznanja minimalen in maksimalen program. Na realizaciji tega programa morajo sodelovati tovarišice in tovariši — celokupno učiteljstvo — z ono vneto, z onimi čutoma za odgovornost, brez katerih uspehi niso možni, brez katerih postaja pa tudi vsako delo neznosno breme, ki jemlje delavcu samemu vsak optimizem in elan ter ga izpreminja v sužnja njegovega žleodca.

Šele skrbno sestavljen načrt nam bo pokazal, kje je mogoče skupno delo tovarišev in tovarišic in kje se mora izvršiti diferenciacija.

Postavljen cilj zahteva obravnavo medtode, ki vodi do njega. Organizacija mora pokazati pot do smotra vsakomur, ki ima dobro voljo stopiti v službo prave ljudske kulture. Med obtoženci jutrišnjega dneva ne sme stati organizacija na prvem mestu. Bog ne daj! Zaigrala bi svojo svrhu in av-

Pritisnila je fašistovska doba, odsekala je to mogočno drevo naše organizacije, udarila je pastirje in jih zapodila po svetu, zaplakali smo vsi ter naš petinsedemdesetletni Tomaž z nami; a tolažil me je sivi starček in s preroškim glasom mi je slovesno trdil: »Še ni vseh dni konec, velike mu petku je še vedno sledila velika noč!« In recital mi je:

»Le vstani, vborni narod moj, do danes v prah teptan, pepelni dan ni dan več tvoj, Tvoj je — vstajenja dan!«

Z njim se je na Goriškem 14. maja 1869 rodil slovenski učitelj, povzpela se je v krepkem polstoletnem delu za narod, ki je danes po duhu in trpljenju velikan; umri je z njim slovenski učitelj »Na potujčeni zemlji« in pokopan je v Julijski Krajini pod Sv. goro, ki ustvarja čuda z našim narodom:

»Zadali so tisoč morilnih mu ran, pač moral bo izkrvaveti! A krepak, a silen je ta velikan in hitro jim noče umreti.«

Umrl je njegov učitelj — a narod ne umrje in pozdravljen bodi preko granice sveži Tvoj grob in rod, ki na njem — moli — za vstajenja dan!

Sin planinskega raja.

LISTEK.

† Tomaž Jug.

Nestor goriškega učiteljstva.

Umrli je 25. julija t. l. v Solkanu pri Gorici Tomaž Jug, šolski ravnatelj v poklju in posestnik. Poznalo ga je vse gorško zavedno ljudstvo, ker je posegal s svojo krepko roko, bistrim razumom in zlatim srcem do predvojnega dobe v vse javno življenje na tej zasluženi zemlji. Bil je odlični narodni delavec v Lavričevu, Tonkličevu, Gregorčičevu in Gabrščkovu dobi goriških Slovencev.

Rodil se v Solkanu 20. decembra 1841 v družini malega trgovca, posestnika in godca na klarinet. Njegov oče Andrej je prišel iz Volč pri Tolminu in jaz pravim, da je bil naš Tomaž sin Gregorčičevega planinskega raja, od koder je bila tudi njegova zakonska družica. Njih sin je dr. Rihard Jug, sanitetni polkovnik in priznan zdravnik-strokovnjak v Ljubljani. Drugi sin Milan je pa ostal na očetovem domu, da ozaljša in zrahlja grob svojim dragim roditeljem, ker se je uresničilo prerokovanje našega planinskega slavnca, ki poje:

»A zdaj zatrj je tod naš glas, in tuji krog zvane glasovi,